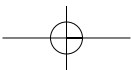
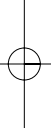
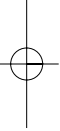

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ / ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΜΑΡΛΟΝ ΤΖΕΪΜΣ:
Η ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΤΑ ΦΟΝΩΝ

Ευχαριστίες

Οι εκδόσεις ΑΙΟΛΟΣ ευχαριστούν την Beth Lesser για την ευγενική παραχώρηση της φωτογραφίας του εξωφύλλου και τις Natividad Gálvez García και Δανάη Ζουμή για τη βοήθειά τους στη μετάφραση των ισπανικών.

Τίτλος πρωτοτύπου: Marlon James, *A Brief history of seven killings*, 2014
α' έκδοση στην ελληνική γλώσσα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ 2016

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Κάτια Κουτσαφτή
Φωτογραφία εξωφύλλου: Beth Lesser (Bethlesser.com), Junjo & The Volcano Posse,
1986 © Beth Lesser
Διόρθωση-επιμέλεια κειμένου: Μαρίνα Καραά
Σελιδοποίηση: Βασίλης Φίλιππας

© 2014, Marlon James

© 2016, για την ελληνική γλώσσα και μετάφραση: εκδόσεις ΑΙΟΛΟΣ
Χαρ. Τρικούπη 25, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 210-33.01.553, fax: 210-33.01.554
http: www.aiolos.com.gr, e-mail: info@aiolos.com.gr

ISBN 978-960-521-257-5

Η αναπαραγωγή μέρους ή ολόκληρου του βιβλίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγγραφη άδεια του εκδότη, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Ν. 2121/93.

ΜΑΡΛΟΝ ΤΖΕΪΜΣ

Η ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΠΤΑ ΦΟΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πάνος Τομαράς

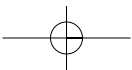
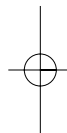
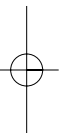
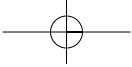
•

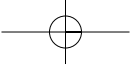
ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Λάμπρος Φάτσης

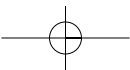
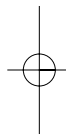
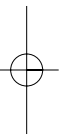
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ

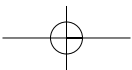
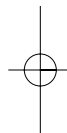
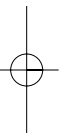
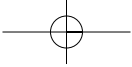
ΑΘΗΝΑ 2016

*Στον Μόρις Τζέιμς,
τον εξαίρετο κύριο, που σαν κι αυτόν
δεν υπάρχει άλλος.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

του Λάμπρου Φάτση*

Κάθε φόνος, όπως και κάθε περίτεχνη μυθιστορηματική αφήγηση, εξάπτει τη φαντασία μας και μας προκαλεί έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις, όχι μόνο για όσα αποκαλύπτονται, αλλά και για όσα παραμένουν δυσδιάκριτα ή εκλείπουν εντελώς από τις ιατροδικαστικές αναφορές, τα ειδησεογραφικά δελτία και τις αφηγηματικές τεχνικές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να μας καδοδηγήσει ή να μας αποπροσανατολίσει. Κι ενώ διαβάζουμε ανυποψίαστοι με την ελπίδα πως θα γνωρίσουμε τους χαρακτήρες, το περιβάλλον, τη δράση και τη στάση ζωής τους, ανακαλύπτουμε σταδιακά πως, ακόμα κι όταν το έγκλημα έχει πλέον εξιχνιαστεί, πολλές σημαντικές λεπτομέρειες μάς έχουν διαφύγει, εντείνοντας την περιέργειά μας για όποια –πιθανή– πληροφορία εξακολουθεί να παραμένει στο σκοτάδι.

Η *Σύντομη Ιστορία Επτά Φόνων*, του Μάρλον Τζέιμς, αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα τέτοιας λογοτεχνικής ίντριγκας, όχι μόνο επειδή δεν είναι σύντομη, δεν είναι «Ιστορία» και δεν περιγράφει μόνο επτά (!) φόνους, αλλά και επειδή η αφήγηση, η εικονοποιία και οι διακειμενικές αναφορές του βιβλίου είναι βουτηγμένες στην ομιχλώδη ατμόσφαιρα της ιστορίας, της κουλτούρας και της ανθρωπογεωγραφίας της Τζαμάικας. Μια εισαγωγική απόπειρα σε επτά μέρη αποδεικνύεται, λοιπόν, αναγκαία για να κατατοπίσει τον αναγνώστη που θέλει να εξοικειωθεί με το ιστορικό πλαίσιο, το αποικιοκρατικό παρελθόν, την πολιτική βία, τη μουσική κουλτούρα, το κίνημα του Ρασταφαρισμού και τον «υπόκοσμο» του νησιού· κλείνουμε με μια σύντομη αναφορά στον Μπομπ Μάρλεϊ, η παρουσία του οποίου διατρέχει το μυθιστόρημα χωρίς ακριβώς να πρωταγωνιστεί σε αυτό.

* Ο Λάμπρος Φάτσης είναι λέκτορας Κοινωνιολογίας και Εγκληματολογίας στο University of Southampton. Είναι επίσης γνωστός ως αφοσιωμένος δισκωρύχος και δισκοθέτης (ρέγκε selector) με το ψευδώνυμο Boulevard Soundsystem. Από το 2010 μέχρι το 2014 παρουσίαζε τις ραδιοφωνικές εκπομπές «Dub le Bubble» και «At Home with Boulevard Soundsystem» στο radiobubble.gr, αφιερωμένες στην ιστορία και την εξέλιξη της τζαμαϊκάνικης μουσικής, και έχει συνεργαστεί με πολλά εγχώρια και παγκόσμια ονόματα της ρέγκε όπως: Anna Mystic, Blend Mishkin, Brother Culture, Champion (Tighten Up), MC Trooper, MC Ishu, Serocee, Roots Garden Soundsystem (Roots Garden Records), Richie Phoe, και DJ Cut La Vis (Nice Up Records).

I. Ιστορικό πλαίσιο

Αν και η πιο ενδιαφέρουσα Ιστορία της Τζαμάικας δεν ανήκει σε κάποιον επαγγελματία ιστορικό, αλλά στον τραγουδιστή Early B, που στο ομώνυμο τραγούδι του την περιγράφει ως «ένα νησί, στην Καραϊβική ... εφτακόσια μίλια από το Μαϊάμι», η καλύτερη περιγραφή του νησιού ανήκει μάλλον στον Χριστόφορο Κολόμβο. Όταν του ζητήθηκε να περιγράψει το νησί που «ανακάλυψε» περί τα τέλη του 15ου αιώνα μ.Χ., ο γενοβέζος θαλασσοπόρος τσαλάκωσε μια κόλλα χαρτί για να παραστήσει τις κοιλάδες, τα φαράγγια και τα βουνά που καλύπτουν το 70% της επιφάνειας του νησιού. Η περιγραφή αυτή, όμως, αποτυπώνει με σχετική ακρίβεια και την ευρύτερη ιστορική και πολιτισμική ταυτότητα του νησιού ενάντια στα κλισέ των ταξιδιωτικών εντύπων, των κινηματογραφικών ταινιών και πολλών μυθιστορημάτων που σκηνοθετούν την Τζαμάικα στερεοτυπικά ως έναν εξωτικό παράδεισο με χρυσαφένιες αμμουδιές, γαλαζοπράσινα νερά, τροπικά φρούτα, χρωματιστά κοκτέιλ και ζωηρά *καλύψο α λα Χάρι Μπελαφόντε* ή *α λα Ρόμπερτ Μίτσαμ*.

Η πραγματικότητα, βεβαίως, διαφέρει και είναι σαφώς πιο πολυσύνθετη απ' όσο επιτρέπει μια αισθησιακή, αφελής και συχνά επιφανειακή, αν όχι και υποτιμητική, ματιά σ' ένα νησί που, όπως κάθε τόπος, βρίθει ιδιαιτεροτήτων που αξίζει να υπογραμμιστούν, ιδίως αν θέλουμε να τον γνωρίσουμε σε όλες του τις διαστάσεις. Απαραίτητη προϋπόθεση για μια τέτοια διεισδυτική ματιά είναι και η αποστασιοποίησή μας από πορτρέτα της Τζαμάικας, όπως και των υπόλοιπων νησιών της Καραϊβικής, που θυμίζουν τις περιπέτειες του Ροβινσώνα Κρούσου, το *Νησί των Θησαυρών*, του Ρ.Λ. Στίβενσον, ή τις βίλες διασημοτήτων όπως του Έρολ Φλιν ή του Ίαν Φλέμινγκ. Το ίδιο, βεβαίως, ισχύει και για το εμπορικό-τουριστικό τρίπτυχο: *κάνναβη*, *ρέγκε* και *Μπομπ Μάρλεϊ*, που παραπληροφορεί περισσότερο απ' όσο δίνει ακριβείς οδηγίες προς ναυτιλλομένους.

II. Αποικιοκρατικό παρελθόν

Στον αντίποδα μιας τέτοιας ανάληψης απεικόνισης της Τζαμάικας βρίσκεται η ιστορία της, μια ιστορία που διαμορφώθηκε από την αποικιοκρατική βία. Παρόλο που η Τζαμάικα υπήρχε ως γεωγραφική περιοχή και πριν από την άφιξη διαφόρων ευρωπαίων εξερευνητών, θα είχε εξελιχθεί εντελώς διαφορετικά αν φιλόδοξοι καπετάνιοι από την Αγγλία, την Ολλανδία, και την Ισπανία δεν αποφάσιζαν να «ανακαλύψουν» μακρινές περιοχές του πλανήτη, μερικές, μάλιστα, κατά τύχη. Αξίζει να θυμηθούμε πως τα νησιά της Καραϊβικής ονομάστηκαν Δυτικές Ινδίες λόγω της εσφαλμένης πεποίθησης του Κολόμβου πως αγκυροβόλησε στα «νησιά της Ινδίας, πέρα από τον Γάγγη». Η καλή τύχη των ευρωπαίων αποικιοκρατών, όμως, μεταφράστηκε άμεσα σε κακή τύχη για τους ιθαγενείς πληθυσμούς των ινδιάνικων φυλών Τάινο, Κα-

ρίμπ και Αραουάκ, που αφανίστηκαν και αντικαταστάθηκαν από μισθωμένους εργάτες που μεταφέρθηκαν «εν υποτελεία» από την Ινδία, την Αφρική, την Κίνα, τη Συρία, τη Λιβύη και την Ιρλανδία.

Έτσι, λοιπόν, η Τζαμάικα από άγνωστο νησί σ' ένα μακρινό αρχιπέλαγος μεταμορφώθηκε σε τρόπαιο των αποικιοκρατών, αλλά και σε τόπο γενοκτονίας των αυτοχθόνων και τόπο εξορίας για τους σκλάβους που εργάζονταν στις φυτείες ζαχαροκάλαμου προς όφελος των γαιοκτημόνων και των εμπόρων, μετατρέποντας έτσι σταδιακά τη δουλεία σε κερδοφόρο οικονομικό σύστημα, που τροφοδότησε την εξέλιξη της βαριάς βιομηχανίας στην Ευρώπη.

Η αποικιοκρατία όμως, πέρα από τον πλούτο που συσώρευσε στις ευρωπαϊκές μητροπόλεις, πυροδότησε και εξεγέρσεις, όπως τους δύο Πολέμους των Φυγάδων (1731 και 1795), την Εξέγερση του Πάσχα (1760), την Εξέγερση των Χριστουγέννων (1831) και την Εξέγερση του Μόραντ Μπέι (1865), με πρωταγωνιστές τη θρυλική «Γιαγιά των Φυγάδων» (Nanny of the Maroons), τον Σαμ Σαρπ και τον Πολ Μπογκλ, που τιμήθηκαν ως εθνικοί ήρωες από το κράτος της Τζαμάικας το 1982 και το 1969 αντίστοιχα.

III. Το κίνημα του Ρασταφαριανισμού

Η καταπίεση που άσκησε η αποικιοκρατική εξουσία δεν επέφερε μόνο το ξέσπασμα ανταρτοπολέμων, αλλά προλείανε και το έδαφος για τη διαμόρφωση του κινήματος του Ρασταφαριανισμού, που εμπνέεται από διάφορες πολιτικές, θεολογικές και φιλοσοφικές ιδέες. Οι Ρασταφαριανοί αποκηρύττουν την Τζαμάικα ως πατρίδα τους, θεωρώντας την τόπο αιχμαλωσίας (Βαβυλώνα/Babylon), και ζουν με την προσδοκία της επιστροφής στη γη των προγόνων τους, τη Σιών (Zion), που αντιστοιχεί στην Αφρική (την Αιθιοπία της *Βίβλου*). Σύμφωνα με την αφροκεντρική θεολογία του Ρασταφαριανισμού, οι όροι «Αφρική» και «Αιθιοπία» χρησιμοποιούνται εναλλάξ και αναφέρονται στον γενέθλιο τόπο του Θεού (Jah/Γιαχβέ), ή του Ρας Ταφάρι Μακόνεν, όπως λεγόταν ο αυτοκράτορας της Αιθιοπίας Χαϊλέ Σελασιέ (1892-1975) πριν από την ενθρόνισή του, το 1930. Η λατρεία του Σελασιέ ως Θεού επί της Γης οφείλεται στην προφητεία του παναφρικανιστή πολιτικού ακτιβιστή Μάρκους Γκάρβεϊ, ο οποίος ισχυριζόταν πως ο επόμενος βασιλιάς που θα «ανέβει» στο θρόνο στην Αφρική θα είναι και ο «Λυτρωτής» που θα απελευθερώσει (συμβολικά) τους «εξόριστους» (Israelites) από τη «βαβυλώνια αιχμαλωσία». Οι προσήλυτοι Ρασταφαριανοί, λοιπόν, αντιμετώπισαν τη στέψη του Σελασιέ ως την εκπλήρωση της γκαρβεϊκής προφητείας και τον ανακήρυξαν Μεσσία και ενσάρκωση του Θεού, εγκαθιδρύοντας έτσι τον Ρασταφαριανισμό ως δρησκευτικό δόγμα που δανείστηκε το βαπτιστικό όνομα του Χαϊλέ Σελασιέ και επισημοποιήθηκε με την άνοδο του τελευταίου στον θρόνο.

Η ιδιότυπη αυτή ερμηνεία της *Βίβλου* με κεντρικό άξονα την Αφρική δεν εξαντλείται στη θεολογική της διάσταση, αλλά καλλιεργεί και την πολιτική

συνείδηση των Ρασταφαριανών επαναπροσδιορίζοντας τον επαναπατρισμό ως απελευθερωτική έννοια, επιφυλάσσοντας παράλληλα απαξιωτικές αναφορές στο καθεστώς της σκλαβιάς το οποίο και συνέβαλε στην «οικοδόμηση» της Τζαμάικας ως σύγχρονου κράτους. Ο ποιητής και μουσικός Τζο Ράγκλας (Joe Ruglass), μέλος του συγκροτήματος Mystic Revelation of Rastafari, αποδίδει θαυμάσια το αίσθημα του ξεριζωμού που εκφράζει ο Ρασταφαριανισμός τόσο ως θρησκευτική λατρεία, όσο και ως πολιτική έκφραση, επιμένοντας πως «η Τζαμάικα είναι μεν νησί» (*island*), αλλά «δεν είναι το δικό μου νησί» (*I-land*). Εκτός από την ιδιαίτερη ερμηνεία της *Βίβλου* και την αντιπαράθεση μ' ένα πολιτικό σύστημα που βασίστηκε σε αιώνες καταπίεσης, ο Ρασταφαριανισμός απορρίπτει επίσης και τις επικρατούσες γλωσσικές συνήθειες, εφευρίσκοντας ένα νέο λεξιλόγιο που ν' αντιστοιχεί στις φιλοσοφικές αρχές του κινήματος. Έτσι, λοιπόν, μια ιδιαίτερη διάλεκτος δημιουργείται με σκοπό να αντιστρέψει κληρονομημένες συνήθειες στην καθημερινή χρήση της γλώσσας προσαρμόζοντας το νόημα των λέξεων στην ιδεολογία του Ρασταφαριανισμού.

Η βασική αρχή που διέπει τη γλώσσα του Ρασταφαριανισμού είναι ο εξοστρακισμός του κατεστημένου στη χρήση της και η αντικατάσταση των επιβεβλημένων νοημάτων με ένα λεξιλόγιο που θυμίζει στους ομιλητές τις αφρικανικές τους ρίζες, έστω κι αν βασική γλώσσα παραμένει η αγγλική¹. Αυτό μπορεί να φαντάζει παράδοξο, αλλά ταυτόχρονα εκφράζει και το κενό που δημιούργησε ο ξεριζωμός των μαύρων σκλάβων από την πατρίδα τους, την Αφρική. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο θετικό μήνυμα που πρέπει να εκφράζει η γλώσσα, στη χρήση προσωπικών αντωνυμιών (*Ι, εγώ*), αλλά και στην «ολότητα» του κινήματος, έτσι ώστε η ατομική ακεραιότητα (*εγώ*) να πηγάζει από τη συλλογικότητα (*εμείς*) του κινήματος και αντιστρόφως. Λέξεις όπως

1. Αν και η επίσημη γλώσσα της Τζαμάικας είναι τα αγγλικά, την καθομιλουμένη μονοπωλούν τα τζαμαϊκάνικα πατουά (*patois*), ένα κρεολικό ιδίωμα, παρόμοιο με τα «σπασμένα αγγλικά» (*broken/pidgin English*) που συναντά κανείς στις περισσότερες χώρες της Καραϊβικής. Τα τζαμαϊκάνικα πατουά προέκυψαν από τη μίξη των αγγλικών με γλώσσες από την Δυτική και Κεντρική Αφρική, ως ένα ακόμα πολιτισμικό προϊόν που προέκυψε από την «συναναστροφή» των σκλάβων με τους βρετανούς αποικιοκράτες. Τα πατουά, λοιπόν, ξεχωρίζουν λόγω διαφορών στην τονικότητα, την προφορά και το συντακτικό, ενώ βρίθουν αναφορών σε αφρικανικές παροιμίες και αποσπάσματα από τη *Βίβλο*. Λέξεις όπως «boy» (αγόρι) και «girl» (κορίτσι) προφέρονται ως «bwoy» και «gyal» αντίστοιχα, ενώ φράσεις χαιρετισμού όπως το «what's going on» (τι τρέχει;) αποδίδονται ως «wha'gwaan». Παρ' ότι τα πατουά αναφέρονται στερεοτυπικά ως υποδεέστερη διάλεκτος της επίσημης αγγλικής γλώσσας, λόγιοι και λογοτέχνες όπως ο Έντουαρντ Καμάου Μπράδθγουέιτ και ο Μέρβιν Μόρις αρνούνται αυτόν τον ισχυρισμό επιμένοντας πως τα πατουά αντιπροσωπεύουν την «εθνογλώσσα» (*nation language*) της Καραϊβικής κι όχι κάποιο «κατώτερο» γλωσσικό ιδίωμα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των πατουά, εκτός από την καθημερινή τους χρήση, θα βρει κανείς τόσο στην προφορική παράδοση του νησιού, όσο και στη λογοτεχνία της, όπως την αντιπροσωπεύουν η λαογράφος-ποιήτρια Μις Λου (Λουίζ Μπένετ) και επιφανείς συγγραφείς σαν τον Β.Σ. Ριντ, τον Σαμ Σέλβον και την Τζιν Μπίντα Μπριζ.

forward («εμπρός») χρησιμοποιούνται συχνά για να υπογραμμίσουν την προοδευτικότητα του Ρασταφαριανισμού, ενώ το *I* («εγώ») μετατρέπεται σε *I and I* («εγώ κι εγώ»), υποδηλώνοντας τη δισυστάτη (*ανθρώπινη και θεϊκή*) φύση των ρασταφαριανών. Επίσης, το *me and you* («εγώ κι εσύ») μετατρέπεται κι αυτό σε *I and I* («εγώ κι εγώ»), εκφράζοντας ενότητα μεταξύ ημών και υμών. Γινόμαστε «εμείς» όταν παραμένουμε «εγώ» με το βλέμμα στραμμένο στην κοινή μας ζωή. Η χρήση της προσωπικής αντωνυμίας, λοιπόν, εκφράζει μεν τη μοναδικότητα του καθενός, χωρίς όμως να ερμηνεύεται εγωκεντρικά. Αντιθέτως μάλιστα, η ακεραιότητα του καθενός θεωρείται βασικό συστατικό της συλλογικής ζωής. Λέξεις που υποδηλώνουν υποτέλεια επίσης αποκτούν θετικό πρόσημο, όπως π.χ. η λέξη *understand* («κατανοώ») που μετατρέπεται σε *overstand* («επινοώ»), ενώ αρνητικές έννοιες όπως *oppression* («καταπίεση») μεταφέρονται εμφιατικά ως *downpression* («κατωπίεση»)².

Αξίζει, μάλιστα, ν' αναφέρουμε ότι και η ίδια η ονομασία του κινήματος του Ρασταφαριανισμού εκφράζεται μέσα από το λεξιλόγιο που δημιουργήθηκε, έτσι ώστε η λέξη *Rastafari* να μπορεί να γράφεται και να νοείται και ως *Rastafar-I*, τονίζοντας έτσι τη σημασία των προσωπικών αντωνυμιών στη ρασταφαριανική διάλεκτο. Σύμφωνα με τις ίδιες αρχές, ο Ρασταφαριανισμός αποκαλείται από τους οπαδούς του αποκλειστικά και μόνο «κίνημα Ρασταφαράι», αφού κάθε λέξη που τελειώνει σε «-ισμό» υποδηλώνει δογματισμό και διχασμό, κάτι που το ίδιο το ... δόγμα του κινήματος θεωρητικά αντιστρατεύεται. Πέρα από τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει το κίνημα, που παράτυπα εδώ αποκαλούμε Ρασταφαριανισμό, θα πρέπει να σταθούμε και σε μια ακόμα σημαντική του πτυχή που αφορά στη θρησκευτική του τελεουργία.

Αν και κάθε παρακλάδι του Ρασταφαριανισμού διαφέρει, οι ομαδικοί διαλογισμοί (*groundations*) αποτελούν κοινό τόπο και συνοδεύονται από τη θυσιαστήρια προσφορά και τη χρήση της κάνναβης (*ganja*) ως ιερού φυτού που ανακουφίζει πολλές ασθένειες και φέρνει τον άνθρωπο πιο κοντά στον Θεό (*Jah*). Οι ομαδικοί αυτοί διαλογισμοί συνοδεύονται συχνά από ψαλμούς (*chants*) και κρουστά (*nyahbinghi drums*), που δεν συνοδεύουν μόνο την απαγγελία αποσπασμάτων της *Βίβλου*, αλλά συμβάλλουν και στον εξορκισμό της καταπίεσης από το «λευκό κατεστημένο». Άλλωστε η ίδια η λέξη *nyahbinghi* σημαίνει «θάνατος στους λευκούς καταπιεστές» και πηγάζει από τα πιο ακραία ρεύματα του Ρασταφαριανισμού, όπως, για παράδειγμα, την οργάνωση *Youth Black Faith* που ιδρύθηκε το 1949 από ένθερμους ράστα. Η πλειονότητα των ρασταφαριανών, ωστόσο, επιφυλάσσει μια πιο ειρηνική ερμηνεία του δόγματος – ανάλογα με τη σχέση στην οποία ανήκει ο καθένας.

2. Στο βιβλίο συναντάται ένα αντίστοιχο παράδειγμα με τη χρήση της λέξης «dedicate» (αφιερώνω) και «dedication» (καθαγιασμός), που μετατρέπονται σε «livicate» (ενιερώνω) και «livication» (εναγιασμός) ως προϊόν συνήχησης, αλλά και γραμματικής σύγχυσης της συλλαβής «ded» με τη λέξη «dead» (νεκρός).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό γνώρισμα των ρασταφαριανών είναι και η κώμωσή τους, που θεωρείται κάτι το ιερό και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς τους. Οι ρασταφαριανοί αφήνουν μακριά μαλλιά, με τα οποία αργότερα δημιουργούν πλεξίδες, τα ντρέντλοκς, που εκ παραδρομής ονομάζονται «ράστα» στα ελληνικά. Αν και οι ερμηνείες ποικίλλουν σχετικά με τον συμβολισμό των ντρέντλοκς, πολλοί θεωρούν πως συμβολίζουν τη χ αίτη του λιονταριού και προσδίδουν άγρια όψη, κάτι που υποστηρίζεται και από την ερμηνεία της λέξης ντρεντ (*dread*) που σημαίνει «φόβος» και δίνει μια πιο μαχητική διάσταση στην ερμηνεία των ντρέντλοκς. Αυτή η άποψη συνάδει μάλιστα και με τον ισχυρισμό πως οι ρασταφαριανοί υιοθέτησαν τα ντρέντλοκς από τους πολεμιστές Μάου Μάου, στην ομώνυμη εξέγερση εναντίον των Βρετανών στην Κένυα το 1952.

Συνοψίζοντας, το κίνημα του Ρασταφαριανισμού συνδυάζει τον θρησκευτικό μυστικισμό και την πολιτική χειραφέτηση, με ουτοπικές φιλοσοφικές αρχές που αποτυπώνονται θαυμάσια στους στίχους του «I'm a Revolutionist», του Φρέντι ΜακΓκρέγκορ:

*Είμαι επαναστάτης, μακριά από αυτούς
Εγώ δεν συνδιαλέγομαι με τον καπιταλισμό,
είμαι ρασταφαριανός
Είμαι επαναστάτης, μακριά από αυτούς
Εγώ δεν συνδιαλέγομαι με τον καπιταλισμό,
θα επαναπαριστώ
(...)
Άνοιξε τα μάτια σου και πολέμησε για τα δικαιώματά σου,
ή ζήσε για να πεθάνεις.*

IV. Πολιτική βία

Η άνοδος του Ρασταφαριανισμού συνέπεσε όχι μόνο με τις ιδέες του Γκαρβεϊσμού για τη μόρφωση, τα δικαιώματα και την πολιτική συνείδηση των κοινωνικά αδυνάμων, αλλά και με ιστορικές συγκυρίες που ευνόησαν την πολιτική τους κινητοποίηση τόσο στην Τζαμάικα, όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929 είχε δραματικά αποτελέσματα για την Τζαμάικα, όπου η ήδη αυξημένη ανεργία επιδεινώθηκε λόγω των περιορισμών που επέβαλε η Αμερική μετά το «Μεγάλο Κραχ», απαγορεύοντας σε τζαμαϊκανούς μετανάστες την είσοδο στις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα η πρωτεύουσα Κίνγκστον να παραδίδεται συχνά σε μαζικές απεργίες, διαμαρτυρίες και αιματηρές συγκρούσεις με το αποικιοκρατικό καθεστώς, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Εξέγερση του 1938 που οδήγησε και στη δημιουργία των εργατικών σωματείων, όπως το Bustamante Industrial Trade Union (BITU), που ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του μιγά ακτιβιστή Αλεξάντερ Μπουσταμάντε

(Alexander Bustamante), του πρώτου πρωθυπουργού της ελεύθερης Τζαμάικας, ο οποίος συνέβαλε στην ίδρυσή του.

Την ίδια περίπου περίοδο συγκροτείται και το σοσιαλιστικό People's National Party (PNP) (Εθνικό Λαϊκό Κόμμα, ΕΛΚ) υπό την ηγεσία του μιγά δικηγόρου Νόρμαν Μάνλεϊ (Norman Manley), και κάπως έτσι «γεννιέται» και το πολιτικό σύστημα του νησιού με το ΕΛΚ να ανταγωνίζεται το εργατικό, πλην όμως συντηρητικό, Jamaican Labour Party (JLP) (Εργατικό Κόμμα της Τζαμάικας, ΕΚΤ) που ίδρυσε ο Μπουσταμάντε ως το πολιτικό σκέλος του συνδικάτου BITU. Το 1944, το Βρετανικό Στέμμα δίνει στους τζαμαϊκανούς υπηκόους του δικαίωμα ψήφου, και το ΕΚΤ κερδίζει τις εκλογές του 1944 και του 1949, ενώ το 1955 και το 1959 η εξουσία περιέρχεται στα χέρια του ΕΛΚ μέχρι το δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της Τζαμάικας το 1961. Το ΕΚΤ τάσσεται υπέρ της ανεξαρτησίας, κερδίζει τις εκλογές του 1962, και την ίδια χρονιά η Τζαμάικα γίνεται ανεξάρτητο κράτος. Η ευφορία της ανεξαρτησίας, όμως, δεν διήρκεσε πολύ, αφού η ανεργία εξακολουδούσε να αυξάνεται και το χάσμα μεταξύ των κοινωνικών τάξεων να διευρύνεται, ενισχύοντας έτσι την αντιπαλότητα μεταξύ των δύο κομματικών μονόλιθων και των υποστηρικτών τους.

Ήδη από το 1970 η ατμόσφαιρα αρχίζει ν' αλλάζει ριζικά θυμίζοντας την πλοκή φιλμ νουάρ. Η πολιτική αντιπαράθεση μεταξύ ΕΛΚ και ΕΚΤ λαμβάνει εμφυλιοπολεμικές διαστάσεις, αναγκάζοντας πολλούς Τζαμαϊκανούς να μεταναστεύσουν με κύριο προορισμό τις ΗΠΑ, που σύντομα, το 1972, θα επέμβουν στα εσωτερικά της γειτονικής χώρας εξαιτίας της ανησυχίας τους για την εκλογική επιτυχία του Μάικλ Μάνλεϊ, γιου του Νόρμαν Μάνλεϊ, και τις στενές του σχέσεις με τον Φιντέλ Κάστρο. Η ανάμνηση από την Κρίση των Πυραύλων της Κούβας ήταν ακόμα νωπή, ενώ η παράνοια του Ψυχρού Πολέμου θέρριψε ωδώνοντας τις ΗΠΑ να καταπνίξουν την όποια υποψία κομμουνιστικών/σοσιαλιστικών κινημάτων στην «αυλή» τους με τακτικές πολιτικής και οικονομικής αποσταθεροποίησης που θύμιζαν αντίστοιχες επεμβάσεις στη Γουιάνα, τη Νικαράγουα και τη Χιλή. Ο αμερικανικός Τύπος έβριδε από δυσφημιστικά άρθρα για την Τζαμάικα, αποδαρύνοντας έτσι τους τουρίστες, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υποβάδισε το νόμισμα της χώρας σε μια περίοδο ανάρρωσης από την πετρελαϊκή κρίση του 1973 και η Σι Άι Έι εφοδίασε τα αντίπαλα πολιτικά στρατόπεδα με όπλα που ξεπερνούσαν σε ισχύ τον αμυντικό εξοπλισμό της χώρας. Μέσα σ' αυτό το κλίμα, οι κομματικοί στρατοί ήταν πλέον πλήρως εφοδιασμένοι για ένοπλες αναμετρήσεις που κορυφώθηκαν το 1976, όταν τέθηκε σε εφαρμογή το καθεστώς έκτακτης ανάγκης στην Τζαμάικα, και, παρά τη μικρή ειρηνική παρένθεση του 1978, δύο χρόνια μετά, το 1980, 750 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στις ένοπλες συγκρούσεις που συνόδεψαν τις εκλογές τις οποίες κέρδισε το ΕΚΤ υπό την ηγεσία του Έντουαρντ Σίγκα (Edward Seaga).

V. Ο «υπόκοσμος» της Τζαμάικας

Οι πολιτικές αντιπαραθέσεις μεταξύ του Μάικλ Μάνλεϊ (ΕΛΚ) και του Έντουαρντ Σίγκα (ΕΚΤ), εκτός από τα αναρίθμητα τραύματα που δημιούργησαν στη χώρα, εξέδρεψαν και πολιτικές συμμορίες που λειτουργούσαν ως πιόνια των κομμάτων, μετατρέποντας ολόκληρες περιοχές του Δυτικού Κίνγκστον σε απαγορευμένες ζώνες για τους υποστηρικτές του αντίπαλου κόμματος. Τα τρία τετράγωνα δυτικά της Γκολντ Στριτ στο κεντρικό Κίνγκστον «ανήκαν» στο ΕΛΚ, ενώ τα τρία τετράγωνα ανατολικά της ίδιας οδού «ελέγχονταν» από το ΕΚΤ. Ο Έντουαρντ Σίγκα μάλιστα επένδυσε καιροσκοπικά και στην ανέγερση εργατικών κατοικιών, σχολείων και κέντρων υγείας, όπως τα Τίβολι Γκάρντενς, αναβαθμίζοντας περιοχές που έμοιαζαν με χωματερές λόγω της εξοθλίωσής τους³.

Οι ομορτυνιστικές αυτές πρωτοβουλίες του Σίγκα συνέβαλαν στη συγκρότηση αντίπαλων κομματικών στρατοπέδων δικαιώνοντας τη σκληρή κριτική των Ρασταφαριανών που χαρακτήριζαν τον μεν Σίγκα *Blind'ga*, ή *CIA'ga*, παίζοντας με τις λέξεις *see* («βλέπω») και *blind* («τυφλός»), όπως επίσης και με τα αρχικά της Σι Άι Έι για να τον κατηγορήσουν ως «πράκτορα» των ΗΠΑ. Η κριτική τους επεκτάθηκε και στον Μάικλ Μάνλεϊ, τον οποίο αποκαλούσαν *Man'low* ή *Man'lai*, κατηγορώντας τον για υποχθόνιες (*low*) πρακτικές και για ανειλικρίνεια (*lai = lie*: ψεύδος). Οι περισσότεροι ρασταφαριανοί, βέβαια, ζούσαν μακριά από το κέντρο της πόλης και είχαν την «πολυτέλεια» της κριτικής, σε αντίθεση με τους κοινωνικά αποκλεισμένους νέους που στρατολογούνταν ως ένοπλοι φρουροί των δύο κομμάτων. Οι ένοπλοι αυτοί νέοι, που εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα της μιας ή της άλλης πλευράς, αποτελούν και τους κεντρικούς χαρακτήρες του μυθιστορήματος του Μάρλον Τζέιμς, όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης.

Η ιστορία του τζαμαϊκανικού «υποκόσμου», όμως, δεν ξεκινά το '70 και το '80, αλλά πηγάζει από τη μακρά ιστορία του νησιού με ένοπλα «κακά παιδιά» (*rude boys*), που ήδη από τη δεκαετία του '60 αναζητούσαν ταυτότητα και αντλούσαν αυτοσεβασμό μέσα από το έγκλημα και την κινηματογραφική του αίγλη. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο που το ντύσιμό τους δανειζόταν από τους γκαγκστερικούς ήρωες του αμερικανικού κινηματογράφου της εποχής, καθώς και από τους πρωταγωνιστές των σπαγκέτι γουέστερν και των ταινιών δράσης. Μια ματιά στους χαρακτήρες του βιβλίου αρκεί για να θυμηθεί ο αναγνώστης ταινίες όπως τον *Νονό* και το *Άγρια Συμμορία* (*Wild Bunch*), ή χαρακτήρες όπως τον Σημαδεμένο (*Scarface*) του Άλ Πατσίνο, τον επιθεωρητή Κάλαχαν (*Dirty Harry-Βρόμικος Χάρι*) και τον Τζόζι Γουέλς (*Josey Wales-Εκδικητής εκτός Νόμου*) του Κλιντ Ίστυουντ, τον Τζάνγκο (*Django*

3. Στο μυθιστόρημα του Μάρλον Τζέιμς τα Tivoli Gardens αντιστοιχούν στο, επινοημένο από τον συγγραφέα γκέτο, «Copenhagen City».